

§5. PHÉP TÍNH LŨY THỪA VỚI SỐ MŨ TỰ NHIÊN

Vi khuẩn *E. coli* trong điều kiện nuôi cấy thích hợp cứ 20 phút lại phân đôi một lần.

(Nguồn: Sinh học 10, NXB Giáo dục Việt Nam, 2010)

Giả sử lúc đầu có 1 vi khuẩn.
Sau 120 phút có bao nhiêu
vi khuẩn?

Hình ảnh phóng to của vi khuẩn *E. coli*

I. PHÉP NÂNG LÊN LŨY THỪA

1 Người ta viết gọn tổng của nhiều số hạng bằng nhau thành phép nhân, chẳng hạn:
 $2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 2 \cdot 6$.

Ta cũng có thể viết gọn tích của nhiều thừa số bằng nhau, chẳng hạn: $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$ được viết gọn là 2^6 . Số 2 gọi là cơ số và số 6 gọi là số mũ. Ta có: $2^6 = 64$.

Lũy thừa bậc n của a , kí hiệu a^n , là tích của n thừa số a :

$$a^n = \underbrace{a \cdot a \cdot \dots \cdot a}_{n \text{ thừa số}} \text{ với } n \in \mathbb{N}^*.$$

Số a được gọi là cơ số, n được gọi là số mũ.

Quy ước: $a^1 = a$.

Phép nhân nhiều thừa số bằng nhau gọi là phép nâng lên lũy thừa.

Chú ý: a^n đọc là “ a mũ n ” hoặc “ a lũy thừa n ” hoặc “lũy thừa bậc n của a ”;

a^2 còn được gọi là “ a bình phương” hay “bình phương của a ”;

a^3 còn được gọi là “ a lập phương” hay “lập phương của a ”.

Ví dụ 1 Đọc các lũy thừa sau và nêu cơ số, số mũ của chúng:

a) 3^7 ;

b) 5^3 .

Giải

- a) 3^7 đọc là “ba mũ bảy” hoặc “ba lũy thừa bảy” hoặc “lũy thừa bậc bảy của ba”; cơ số là 3 và số mũ là 7.
- b) 5^3 đọc là “năm mũ ba” hoặc “năm lũy thừa ba” hoặc “lũy thừa bậc ba của năm” hoặc “năm lập phương”; cơ số là 5 và số mũ là 3.

Ví dụ 2 Viết các tích sau dưới dạng lũy thừa:

- a) $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$;
b) $3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3$.

Giải

- a) $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 2^5$.
b) $3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 = 3^6$.

Ví dụ 3 Tính các lũy thừa sau:

- a) 10^3 ;   b) 10^6 .

Giải

- a) $10^3 = 10 \cdot 10 \cdot 10 = 1\,000$.
b) $10^6 = 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 = 1\,000\,000$.

Ví dụ 4

- a) Viết 16 dưới dạng lũy thừa của 2.
b) Viết 100 000 dưới dạng lũy thừa của 10.

Giải

- a) $16 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = 2^4$.
b) $100\,000 = 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 = 10^5$.

1 Viết và tính các lũy thừa sau:

- a) Năm mũ hai;
b) Hai lũy thừa bảy;
c) Lũy thừa bậc ba của sáu.

Với n là số tự nhiên khác 0, ta có:

$$10^n = \underbrace{1\,0\,\dots\,0}_{n \text{ chữ số } 0}$$

2 Viết các số sau dưới dạng lũy thừa với cơ số cho trước:

- a) 25, cơ số 5;
b) 64, cơ số 4.

II. NHÂN HAI LŨY THỪA CÙNG CƠ SỐ

2 So sánh: $2^3 \cdot 2^4$ và 2^7 .

$2^3 = 2 \cdot 2 \cdot 2$ là tích của ba thừa số 2.
 $2^4 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$ là tích của bốn thừa số 2.
Kết quả của $2^3 \cdot 2^4$ là tích của bảy thừa số 2,
tức là $2^3 \cdot 2^4 = 2^7 = 2^{3+4}$.

Khi nhân hai lũy thừa cùng cơ số, ta giữ nguyên cơ số và cộng các số mũ:

$$a^m \cdot a^n = a^{m+n}.$$

Vi dụ 5 Viết kết quả mỗi phép tính sau dưới dạng một lũy thừa:

a) $3^2 \cdot 3^6$;   b) $5 \cdot 5^6$.

Giải

a) $3^2 \cdot 3^6 = 3^{2+6} = 3^8$.

b) $5 \cdot 5^6 = 5^1 \cdot 5^6 = 5^{1+6} = 5^7$.

3 Viết kết quả mỗi phép tính sau dưới dạng một lũy thừa:

a) $2^5 \cdot 64$;   b) $20 \cdot 5 \cdot 10^3$.

III. CHIA HAI LŨY THỪA CÙNG CƠ SỐ

3 So sánh: $2^5 : 2^3$ và 2^2 .

$2^5 = 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$ là tích của năm thừa số 2.

$2^3 = 2 \cdot 2 \cdot 2$ là tích của ba thừa số 2.

Kết quả của $2^5 : 2^3$ là tích của hai thừa số 2, tức là $2^5 : 2^3 = 2^2 = 2^{5-3}$.

Khi chia hai lũy thừa cùng cơ số (khác 0), ta giữ nguyên cơ số và trừ các số mũ:

$$a^m : a^n = a^{m-n} \quad (a \neq 0; m \geq n).$$

Quy ước: $a^0 = 1 \quad (a \neq 0)$.

Vi dụ 6 Viết kết quả mỗi phép tính sau dưới dạng một lũy thừa:

a) $4^6 : 4^2$;   b) $5^3 : 125$.

Giải

a) $4^6 : 4^2 = 4^{6-2} = 4^4$.

b) $5^3 : 125 = 5^3 : 5^3 = 5^{3-3} = 5^0$.

4 Viết kết quả mỗi phép tính sau dưới dạng một lũy thừa:

a) $6^5 : 6$;   b) $128 : 2^3$.

BÀI TẬP

1. Viết các tích sau dưới dạng lũy thừa:

a) $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 5$;

b) $9 \cdot 9 \cdot 9 \cdot 9 \cdot 9 \cdot 9 \cdot 9$;

c) $7 \cdot 7 \cdot 7 \cdot 7 \cdot 7$;

d) $a \cdot a \cdot a \cdot a \cdot a \cdot a \cdot a \cdot a$.

